

- skadde i internasjonale operasjoner

Postboks 749 Sentrum
0106 Oslo

Tlf: 23 09 50 14
(man og tors 10 – 14)
Mail: post@siops.no
Web: www.siops.no

Konto: 2030.21.03691
Orgnr: 990 416 656

Adressater – se vedlegg A

Oslo, 12.09.2008

Gjenpart: Se vedlegg A

Deres ref: 2007/02982-25/FD I 4 JUR/HJA

Felles høringsuttalelse - forslag om endringer i lov av 02072004 nr. 59 om personell i Forsvaret (forsvarspersonelloven)

Innledning

Følgende organisasjoner med over 21.000 medlemmer totalt fremmer en felles høringsuttalelse til de foreslåtte endringer i Forsvarspersonelloven;

- Befalets Fellesorganisasjon
- Krigsskoleutdannede offiserers landsforbund
- Personellforbundet
- Norske Reserveoffiserers Forbund
- Veteranforbundet SIOPS – skadde i internasjonale operasjoner.

Høringsnotatet begynner med noen overordnede merknader til sentrale punkter i høringsnotatet, og går deretter gjennom høringsnotatet med våre kommentarer og forslag kronologisk.

Innledningsvis ser vi klart behovet for lovendringsforslaget og finner Forsvarsdepartementets initiativ prisverdig.

Om behovet for en særordning

Det er en utfordring å gjøre et forsøk på å overbevise lovgiver og opinionen om hvorfor enkelte personellgrupper må dekkes av særordninger i vårt samfunn. Innsigelser vil ofte komme når en ønsker sammenligne soldater med andre yrkesgrupper som også kan oppleve trusler og traumer i sitt arbeid.

Det er derfor svært viktig å framholde befalets og soldatens særegne situasjon, der han/hun på fremmed territorium og i et helt ukontrollerbart arbeidsmiljø sammenhengende og i ofte lange perioder, må være forberedt på tiltak som kan forårsake andres død samtidig som en selv er i livstruende situasjoner. Det er kombinasjonen av kontinuerlig trussel, høy intensitet og operasjonens varighet – i et ikke-kontrollerbart og fremmed miljø uten mulighet for å restituere seg i trygge omgivelser med sine pårørende/ familie som gir et klart skille til andre yrkesgrupper. Det er alminnelig antatt at arbeidsmiljøet for en vanlig

arbeidstaker til en viss grad kan reguleres gjennom blant annet arbeidsmiljøloven og sikkerhetsbestemmelser og gjennom disse bidra til å begrense antall arbeidsulykker. Slik forholdene framstår i tjenesten lar det ytre miljø seg i liten grad påvirke. Denne forutsetningen i seg selv understreker behovet for en egen regel

Om lovendringen som en del av en helhet

Vi presiserer at verdien av loveendringsforslaget er meget avhengig av ulike praktiske tiltak, hvorav en del allerede er igangsatt.

FD har gjennom sitt høringsnotat berørt mange forhold som innvirker på personellens helse og psyke i skarpe utenlandsoppdrag. Uten en overordnet koordinering og igangsetting av en helhetlig tiltakspakke vil lovendringsforslaget alene kunne motvirke sin intensjon i å forbedre veteranenes situasjon. Sprik mellom forventninger bygget på løfter og uttalte positive holdninger hvor virkeligheten og oppfølgingen fortøner seg annerledes, vil snarere være skadelig for veteranene. Forholdet vil dernest ramme Forsvaret da rekrutteringen også blir skadelidende ved mulig unnfalhet om oppfølgingen svikter. Utforming av forskrifter og øvrige tiltak vil derfor være en viktig forutsetning for å komme videre i denne saken.

Utkastet bruker begrepet skarpe operasjoner. Dette kan gi rom for tolkningsproblemer. Det avgjørende er at den enkelte tjenestegjør på oppdrag for den norske stat gjennom Forsvaret i utlandet

Om erstatningsordning og økonomiske rettigheter

Vi mener at Forsvarets personell er best tjent med at erstatningsordningen reguleres i egen lov, og støtter departementets forslag til slik løsning.

Forslaget om å lovfeste et objektivt ansvar innebærer en vesentlig forbedring av det erstatningsrettslige vern for personell som deltar i internasjonale operasjoner. Ved at ansvarsgrunnlaget lovfestes - og gjøres objektivt - vil de berørte være sikret på en langt bedre måte enn i dag. Forslaget innebærer et regelverket, som i dag oppfattes som både fragmentert og skjønnsmessig hva ansvarsgrunnlaget gjelder, nå blir mer oversiktlig og avklart.

Forslaget innebærer også at det ikke settes noen begrensninger for hvilke skader eller sykdommer som skal gi grunnlag for erstatning. Dette vil også innebære at somatiske lidelser som følge av psykiske skader også må ansees å være dekket. Også dette er en vesentlig forenkling i forhold til gjeldende regler om yrkesskade i lov om folketrygd og lov om yrkesskadeforsikring. I tillegg innebærer dette en utvidelse av dekningsområdet i forhold til det som antas å være rettstilstanden i dag.

Rutiner i saksbehandlingen er imidlertid ikke berørt i høringsnotatet. Vi anbefaler at Statens Pensjonskasse er førsteinstans, og at forberedende klagebehandling gjøres av Justissekretariatene for Forsvarsdepartementet som klageinstans.

Ved skader er det kun lønnstrinnet som gjelder som opptjeningsgrunnlag. Det kan alvorlige urimeligheter for den enkelte, ettersom mye av reallønnen utbetales som ulike tillegg. Vi ber FD revurdere denne praksis da reallønnen styrer personlig forbruk og innvirker på de økonomiske forpliktelser man påtar seg.

Statens Pensjonskasse forutsetter tre års medlemskap for oppsatt pensjon - vi mener en ved internasjonale operasjoner bør ha fullverdige rettigheter fra dag 1.

"Motsatt bevisbyrde" innføres i lovendringsforslaget. Det finner vi helt naturlig ut fra den skaddes situasjon og den begrensede dokumentasjonsmuligheten den skadde har som part.

Høringsutkastet sier lite om en eventuell avkorting ved skadelidtes medvirkning og/eller uaktsomhet. I lys av de spesielle omstendighetene skadene som regel vil oppstå under, vil vi anbefale at avkorting vurderes kun ved grov uaktsomhet.

Erstatningsnivået behøver ikke å være tallfestet i loven, men det bør gis indikasjoner i forarbeidene til protokollen av 2000 (65 G). Beløpet kan synes å være for lavt. Det ligger selvsagt en utfordring i å få dette eventuelt hevet. Dette er imidlertid viktig for at Forsvaret skal kunne framstå som en arbeidsgiver med omsorg for sine ansatte. Uansett - det er ikke riktig å basere seg på at den enkelte soldat skal tegne tilleggsforsikringer for å sikre god nok og høy nok dekning ut fra livssituasjon.

Det bør prinsipielt være likhet i erstatningsspørsmål under internasjonale operasjoner uavhengig av når skaden oppsto og hvilken stilling en har. Det å operere med flere typer utmålingsregler vil også virke kompliserende i forhold til saksbehandlingen.

På lik linje som eksempelvis lov om voldsofre bør en ha rett til ekstern juridisk oppfølging ved skadesak. Det kan stille Forsvarsdepartementet som arbeidsgiver i en vanskelig situasjon om den tidligere arbeidstaker gjennom Forvaltningslovens veiledningsplikt skal rådgis av sin tidligere arbeidsgiver og en mulig motpart i en slik situasjon.

Om Forsvarets oppfølgingsansvar

I dag har skadde veteraner en ikke-tidbegrenset oppfølgingsrett gjennom Intops-forskriften. Det er naturlig at dagens forskrift bakes inn i loven.

Imidlertid er innholdet i dagens oppfølging noe vag. Det er derfor behov for konkretisering av hvilke tiltak som skal gjennomføres for å oppfylle intensjonen. Å lovfeste en rettighet gir nødvendigvis ikke en reell bedring av situasjonen. Vårt – og Forsvarsdepartementets fokus framover bør være å gi den lovfestede rettighet et reelt innhold.

Tidsbegrensningen av Forsvarets oppfølgingsansvar for alle veteraner på ett år er utilstrekkelig, og uten begrunnelse utover betydningen å få skadde veteraner innpasset raskest mulig i sivile helsetjenester. De psykiske belastningsskadene, som jo er en av hovedårsakene til lovendringen, vil ofte først synliggjøres utenfor den ettårige oppfølgingstiden som det legges opp til. Det vil være en ubetinget fordel om flere av disse skadene kan avdekkes i Forsvarets egen oppfølgingsperiode. Som høringsnotatet selv også informerer om, har eksempelvis Sverige en fem-års oppfølging. Vi bemerker for øvrig at Veteranforbundet SIOPS ikke har fått svar på anmodning om innsyn i de avveininger som ligger til grunn for avtalen mellom Forsvarsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Organisasjonene i denne felles høringsuttalelsen ber derfor om innsyn i den inngåtte avtale.

Det riktige vil uansett være å ikke avgrense og binde oppfølgingsansvaret til ett år i lovs form. Som et minimum må en unngå uheldige og antatt utilsiktede konsekvenser av avgrensingen ved i hvert fall å bruke "*minst ett år*" i stedet for "*inntil ett år*". Det for å unngå at eksempelvis erfaringer og evalueringer tilsier en annen fordeling av oppfølgingsansvaret mellom Forsvaret og de sivile helsetjenester, men at justeringer ikke kan gjøres uten en lovendring.

Vi finner det naturlig at avtalen mellom Helse- og omsorgsdepartementet bør evalueres etter noen tid. BFO, PEFO og NROF presiserer at de finner det mest riktig at Norge tar utgangspunkt i Sveriges fem-års oppfølgingsansvar.

I det videre arbeid vil vi spesielt poengtere viktigheten av preventiv oppfølging gjennom

- Trening gjennom en forberedelsesfase der avdelingssamhold er en naturlig konsekvens og der de pårørendes mentale forberedelse også bygges opp.
- Oppfølging i etterkant av tjenesten, bred informasjon til både pårørende og veteraner på overordnet nivå, og de gis kunnskap slik at de forstår indikasjoner på skader. De må videre få en klar anvisning på hvor en skal henvende seg om mistanke om senskader oppstår.
- En helhetlig oppfølging av veteraner og deres pårørende gjennom koordinert innsats mellom Forsvarets ulike etater og det sivile samfunn er en viktig forutsetning. Imidlertid er vi usikre på om et koordinerende ledd er utpekt. Forsvarets veteranadministrasjon bør være det naturlige leddet, og bør tilføres kompetanse, og kapasitet samt gis mandat til å gjøre dette meget omfattende og viktige arbeidet.

Spesifikke merknader til høringsnotatet

Her gjennomgås høringsnotatet kapittel for kapittel, der vi gir kommentarer i kronologisk orden.

Kap 2 Sammendrag

1. avsnitt – Høringsnotatet burde også i sammendraget ha med noe om de pårørende.
2. avsnitt - Vi er usikre på hva som legges i begrepet "*skarpe operasjoner utenlands*". Det er en utfordring å lage slike kriterier, jfr hva en har gjort før; Etter 2. verdenskrig satte en innledningsvis som

kriterium at en skulle ha vært 6 måneder i aktiv førstelinjestrid. Dermed falt eksempelvis bakkemannskapene til de norske Spitfirene (som lå i Normandie) utenfor. En avgrensning vil være vanskelig å formulere, spesielt hensyntatt dagens stridsbilde med asymmetrisk krigføring. Vi ønsker å definere enhver tjeneste utført i utlandet i Forsvarets regi som ledd i en del av norsk utenrikspolitikk. Den bør derfor være omfattet av lovendringen.

4. avsnitt – Vi anbefaler å bruke ordet "*minst*" i stedet for "*inntil*" om oppfølgingstiden – da har en større fleksibilitet ettersom erfaringene vinnes. Det vil være uheldig om en etter noen år finner ut at det formålstjenlige er flere års oppfølging, men at en slik endring da vil fordre et lovendringsforslag.

Siste avsnitt – Begrunnelsen burde bli gitt mer tyngde. Vi foreslår følgende tillegg; "*Forslagene som fremmes i dette høringsnotatet innebærer at det gis nye regler for denne personellgruppen for å veie opp for den særskilte yrkesrisikoen som gjør seg gjeldende for deltakere i internasjonale operasjoner samt at skadescenariene faller utenfor de vanlige rettighetsrammer som øvrig yrkesskadelovgivning yter. Forslagene antas ikke å få konsekvenser for andre arbeidstakergrupper fordi det er denne særlige yrkesrisikoen som motiverer særreglene, ikke en generell mangel ved dagens yrkesskadelovgivning.*"

Kap 3 Bakgrunn

Kap 3 burde hatt med noe av erfaringene fra tidligere lovarbeider og utfordringer etter 2. verdenskrig. Det må antas at det der også finnes erfaringer fra både problemstillinger og prosesser som kan være nyttige å ta med seg i vårt videre arbeid for veteranene.

Kap 3.1 Terminologi

1. avsnitt; Her burde man med fordel henvise og referere til NOU 2008:11.

I tillegg i samme avsnitt; setningen som innledes med "*Psykiske skader som oppstår...*" er en drøfting, og vi mener den ikke hører naturlig inn i kapitlet.

Kap 3.2 Nærmere om tjenesten i internasjonale operasjoner

4. avsnitt (starter med "*Kort tid mellom hvert*") – avsnittet tar for seg de pårørende av de ansattes familier). Det er viktig å få med noe om de vervedes pårørende. Første setning snakker om kort tid mellom hvert utenlandsopphold som noe som gir en særlig utfordring for familien. Vi mener at alle skarpe utenlandsoperasjoner påfører de pårørende en belastning. Et tillegg til på dette avsnittet kunne med fordel vært; "*Pårørende av de som skal i utenlandstjeneste får en belastning både før, under og etter selve tjeneste; Før – gjennom tankeprosesser om hva som kan skje, ofte initiert av mediedekning fra operasjonsområdet, noe som videreføres under tjenesteperioden.*"

Samme avsnitt og generelt gjennom hele høringsnotatet – vi anbefaler heller å bruke "*pårørende*" i stedet for "*familie*", det er begrepet som har etablert seg for å definere de som er rundt personellet, og favner noe videre enn familiebegrepet.

Samme avsnitt ønsker vi å peke på betydningen og viktigheten av en tett integrasjon mellom Forsvaret og det sivile helsevesen. Derfor anbefaler vi en ny setning før siste setning; "*Dette må gjøres i godt samarbeid med det sivile samfunns resurser og institusjoner, eksempelvis BUFetat.*"

7. avsnitt (starter med "*Innholdet i tjenesten*") – vil vi foreslå at en også er oppmerksom på den enkeltes subjektive oppfatning av situasjonen og at denne også vil være ulik. Det en soldat kan oppleve som skuddveksling i området kan av en annen bli oppfattet som om å ha blitt beskyttet.

Til siste avsnitt (blir nr 9) vil vi gjerne tilføye noe mer; "*I motsetning til andre yrkesgrupper er soldatens arbeidssituasjon bestående av et trusselbilde uten begrensninger i risiko og er ofte av lang varighet. Det ytre arbeidsmiljøet er tidvis av en art som gir en ytterligere belastning. Dagens yrkesskadelovgivning bygger på en forutsetning om at det ytre miljøet kan påvirkes og reguleres. Det vil sjelden kunne omfatte soldatene.*"

Det må antas at blant annet dette er en viktig grunn for de psykiske belastningsskader som oppstår."

Kap 3.4 Nærmere om skadetyperne

Her må fokus legges på tjenestebelastningen. Det er viktig å peke på at skadeomfanget ikke er begrenset til PTSD som følge av traumatiske situasjoner, men også tjenestens særegne belastning. Det er videre

alminnelig antatt at psykiske skader også kan resultere i somatiske lidelser. Disse må også ansees dekket av lovendringen. Dette kan gjøres ved å referere relevant stoff fra NOU 2008 nr 10.

Avsnitt 5 (starter med "*Enkelthendelser kan endre statistikken*") vil vi kommentere slik; Antall skader etter Meymaneh foreligger (står nevnt senere i dokumentet) og burde vært sitert. Erfaringer om at psykiske belastningsskader avdekkes etter en tid kan vanskelig understrekes nok.

Avsnitt 7 (starter med "*Når det gjelder psykiske skader*"); Dette avsnittet med sitt innhold hører mer naturlig til neste avsnitt, jfr. innledningen på 3.4.1

Kap 3.4.2 Særlig om psykiske skader

Her burde vel overskriften også inkludert begrepet psykiske belastningsskader.

En del av denne gruppen faller ut av arbeidslivet, og fanges ikke godt nok opp i dagens lovverk. Vi tilrår at en refererer til NOU 2008:11 i denne forbindelsen..

Kap 3.5 Arbeidet for å styrke veteranenes rettigheter

Vi vil anbefale en ny setning rett etter overskriften; "*Som det framgår under er det mange tiltak som er satt i gang. Tiltakene har en viss egenverdi, men deres fulle verdi oppstår først når de samvirker.*"

Kap 3.5.1 Oversikt over tidligere tiltak

Avsn 5 (starter med "*Forsvarssjefen opprettet Forsvarets helseregister*"). Her henviser vi til rapporten om Helseregisteret, og understreker at det er en god del utfordringer knyttet til bl a datakvalitet, bemanning og struktur. Spesielt for psykiske belastningsskader er at det ikke nødvendigvis er en eller flere spesifikke episoder som danner grunnlaget for skaden, men at det er opplevelsen av langvarig frykt i operasjonsområdet som forårsaker skade. Dette er særs vanskelig å få eksakte beskrivelser på og bør dermed vies spesiell oppmerksomhet.

Avsnitt 10 (starter med "*I 2006 presenterte Sosial- og helsedirektoratet*") foreslår vi en presisering om at det sivile helsevesen må besitte kompetanse og kapasitet til både å behandle de som gjennom Forsvarets oppfølgingsansvar er identifisert til å ha skader. Likeledes er det viktig å sikre kompetanse til å identifisere de som eventuelt får problemer i etterkant av Forsvarets oppfølgingstid.

Kap 3.5.2 Arbeidsgrupper mv

Dette kapitlet er litt stort, spesielt ut fra at det ikke inneholder tiltak i seg selv, men er et verktøy for å identifisere nødvendige tiltak. Kapitlet blir også en duplisering av innledningen.

Kap 3.6.1 Andre tiltak

Avsnitt 5 (starter med "*Forsvarssjefen er i 2008*") anbefaler vi følgende presisering; "*En utfordring er at en debriefingssamtale fordrer åpenhet fra soldaten. Åpenheten kan tidvis bli mindre enn ønsket når soldaten har sterke ønsker om å tjenestegjøre ute senere. Spesielt for psykiske belastningsskader må nevnes at all erfaring tilsier at den siste som opplever soldaten som skadet, er soldaten selv. Dette peker framover mot at oppfølgingstiden også fordrer tett dialog med soldatens pårørende.*"

I dette avsnittet burde man langt sterkere presisere at det blir en fremtidig utfordring å sørge for at rapporteringen er mer eksakt gjennom hele kontingenten. Erfaringsmessig vil en skarp operasjon etter hvert kunne etablere som norm at det foregår beskytninger, og at det følgelig ikke medtas i loggføring av hendelser. Slike forkortede fremstillinger må unngås.

Kap 3.6.2 Tiltak som det arbeides med

5. avsnitt (starter med "*Forsvarsdepartementet vil undersøke*"). Her bør det vurderes om veteraner skal unntas fra opptjeningstid for å kunne oppebære oppsatt ytelse. Mange av de vervede vil kun ha 6 måneders opptjeningstid, og enkelte også mindre enn det.

Kap 3.6.3 Særlig om forskning

3. avsnitt (starter med "*Forsvaret skal ha en helhetlig*"), tilrår vi at gjennom den pågående styrking av NMP vil mye verdifull erfaring kunne hentes ut. Det vil være naturlig at Forsvaret søker å bygge kompetanse om sine spesifikke problemstillinger gjennom å forske på materialet som vil foreligge. Denne

forskningen vil også kunne være et verdifullt bidrag til NKVTS. Eksempelvis bør en kunne etablere et antall stipendiatstillinger ved NMP for nettopp å igangsette denne kompetansebyggingen.

Kap 3.7 St.prp. nr. 48 (2007-2008) Et forsvar til vern om Norges sikkerhet, interesser og verdier (Langtidsplanen) jf. Innst.S.nr.318 (2007-2008)

Vi er usikre på i hvilken grad en skal vektlegge i lovforarbeider en LTP som er et styringsverktøy for en 5-årsperiode?

Kap 3.8 Ny arbeidsskadeforsikringslov og særregler for militærpersoner

Avsnitt 8 (starter med "*Forsvarsdepartementet har avgitt flere høringsuttalelser*"), anbefaler vi at det burde vært anført et tillegg som understreker betydningene av særordninger for veteranene. "*... En bærende forutsetning for arbeidet med arbeidsmiljøet er at det normalt kan reguleres og kontrolleres. Det kan det selvsagt ikke i en militæroperasjon på utenlandsk territorium.*"

Kap 4.3 Vurdering

Vi tilrår at ut fra den belastning soldatens pårørende har både før, under og etter tjenesten og at de pårørende er en viktig ressurs i å kunne identifisere soldater med mulige problemer på et tidligst mulig tidspunkt, bør formålsparagrafen også utvides til å gjelde disse. Dette underbygges også av at soldatens pårørende må leve med konsekvensene av en eventuell skade.

5.1 Innledning

Nest siste avsnitt vil vi få tilføye; "*For psykiske skader og psykiske belastningsskader er det overordentlig viktig med god samhandling mellom alle behandlingsleddene. Alene i Forsvaret er det et sterkt behov for koordinering og styring av NMP, FVA og de ulike våpengrenene. Det sivile helsevesen samt NAV, består av mange ulike aktører som også må koordineres. Uten en slik koordinering vil en faktisk risikere at skadebildet blir forverret - den forutsigbarhet skadebildet krever og som oppstår gjennom helhetlig tenkning – om helheten mangler.*"

5.2 Gjeldende rett

Vi ønsker å kommentere siteringen av § 31;

Før var rettstilstanden at en forskrift påla Forsvaret å følge opp de med fysiske og psykiske plager. Forskriften hadde ingen tidsavgrænsing av dette ansvaret. Vi finner det naturlig at Forsvaret i lovteksten viderefører som et minimum forskriftens bestemmelser for de som er skadet og mener at dette bør inkorporeres i den nye loven.

Kap 5.3.2 Oppfølging ved psykiske belastningsskader

Vi tilrår følgende tillegg under dette kapitlet;

"*Jfr kapittel 5.2 I gjeldende rett har fysisk og psykisk skadet personell gjennom forskriften en ikke tidsbegrenset rett til at Forsvaret besørger nødvendig oppfølging i det sivile helsevesen. Denne retten må videreføres, samtidig som alle soldater får en oppfølgingsrett en periode etter tjenesten.*"

Vi anbefaler et nytt avsnitt på ny § 12 a som tillegg på slutten;

"*Personell med fysiske eller psykiske (belastnings)skader som følge av tjenestegjøring i internasjonale operasjoner har en ikke tidsavgrænsset rett på veiledning. Dette ansvaret inkluderer blant annet å vise personell til rette i det sivile helsevesen, og å bistå vedkommende og det sivile helsevesen på områder hvor Forsvaret besitter spesiell kompetanse. Ansvaret for den medisinske oppfølgingen gjelder uavhengig av om personellet fortsatt har et tilsetningsforhold til Forsvaret eller ei.*"

Før var rettstilstanden at en forskrift påla Forsvaret å følge opp de med fysiske og psykiske plager. Forskriften hadde ingen tidsavgrænsing av slikt ansvar. Vi finner det naturlig at Forsvaret viderefører som et minimum forskriftens bestemmelser for de som er skadet og at dette naturlig bør inngå når en omtaler oppfølgingsansvaret.

Siste avsnitt (starter med "*Det sentrale ved denne oppfølgingen*") anbefaler vi følgende tillegg etter første setning;

"*Forståelse for militære operasjoners egenart og deres innvirkning på menneskepsyken krever en særskilt kunnskap, og skal derfor realistisk sett kun forefinnes ved NMP.*"

Nytt siste avsnitt vi vil foreslå følgende tillegg;

"De skader som først kommer fram etter at Forsvarets generelle oppfølgingsansvar har løpt ut, vil allikevel – gjennom videreføringen av dagens forskrift, ha en rett til oppfølging. Da vil det være en oppfølging av mer veiledende art for å sikre at veteranen får en god start på sin behandling i det sivile helsevesen. Dette skjer gjennom veiledning av både ham/ henne og det aktuelle behandlingsapparat."

Kap 5.3.3. Rett til annen oppfølging og forskriftshjemmel

2. avsnitt (starter med "*Det foreslås lovfestet en rett til*"). Her omtales dagens forskrift, der skadet personell har en ikke-tidsbegrenset rett på oppfølging. Vi mener denne rettigheten også må inn i lovverket, jfr vårt tidligere forslag. Selv om det i lovforarbeidene står at forskriften gjelder, så er lovteksten i seg selv med på å begrense forskriftens anvendelse (lov foran forskrift, lov endres på en annen måte).

Kap 6.2.6 Særlig om årsakssammenheng i erstatningsretten

4. avsnitt (starter med "*Når det gjelder personskader og*"). Dokumentasjon for at skader eller sykdommer kan skyldes tjenesten bør ligge på staten. Dette må sees i sammenheng med at Forsvaret ikke har etablert bra nok rutiner for rapportering. Soldaten kan ikke ha ansvaret for å skaffe tilveie bevis for hendelsene. Så lenge tjenesten kan dokumenteres, så må staten bevise med klar sannsynlighetsovervekt at skaden/sykdommen skyldes andre forhold. Dvs. at staten har et strengere bevisføringskrav. Det skjer under lys av at Arbeidsmiljøloven ikke gjelder for soldater, i motsetning til vanlige arbeidstakere. Dette er særegent og bør derfor presiseres bedre i lovutkastet.

Vi mener at det i dette avsnittet burde vært understreket at det gjennom skadebildet – spesielt ved psykiske skader og psykiske belastningsskader - vil den skadelidte ha begrensede muligheter til å dokumentere sin situasjon. Uansett vil det ikke nødvendigvis være selve hendelsen eller situasjonen som er det skadeforvoldende – men det kan absolutt være den skadelidtes subjektive oppfatning av sin egen situasjon.

Kap 6.3.4 Krav om årsakssammenheng

Når det gjelder kravet til årsakssammenheng skriver departementet at det er ønskelig å foreslå et årsakskrav som er mildere enn yrkesskadeforsikringsloven. Departementet synes imidlertid å ha oversett at for yrkessykdommer har lov om yrkesskadeforsikring en omvendt bevisbyrde i favør av arbeidstaker, se lovens § 11 andre ledd.

Videre skriver departementet at et minimumskrav er at tjenestegjøringen kan ha ført til skaden eller sykdommen. Dette er en riktig linje å legge seg på, men vi ser ikke at det er tilstrekkelig grunnlag for en slik tolkning i departementets forslag til lovtekst. Vi foreslår derfor at denne formuleringen lovfestes.

Siste avsnitt, innledes med "*Både psykiske og fysiske følgeskader...*". Medvirkningsproblematikk må sees i sammenheng med soldatens ordreplikt og den særegne situasjon som soldaten står i. Den nedre grensen for nedsettelse av erstatningen kan ikke være lavere enn "*grov uaktsomhet*".

Kap 6.3.6 Foreldelse

5. avsnitt (starter med "*Departementet gjør oppmerksom på ...*"). Det bør fremgå at det ikke løper foreldelse på krav som er meldt arbeidsgiver, slik som ved lov om yrkesskadeerstatning § 15 tredje ledd.

Kap 6.3.7 Nærmere om utmåling av erstatning

Det er ingen tallfesting av hvordan dette skal utmåles. Skal det være ulike utmålinger avhengig av når skaden inntraff? Bør ikke skadelidte som har blitt skadet før år 2000 også kunne oppnå utbetaling med 65G? Det vil framstå som det riktige ut fra en rimelighets- og likhetsbetraktning, og en bør unngå at de som har vært skadet lengst med en noe mangelfull oppfølging, er de som får minst. Denne lovendringen er jo nettopp igangsatt for å rydde opp i mangler og urimeligheter. Det blir da litt uheldig om en skal videreføre denne skjevheten.

Kap 6.3.7.1 i 6. avsnitt (starter med "*Veteran- og personellorganisasjonene i Forsvaret...*"). Her vil vi tilføye (før setningen "*Det vises også til organisasjonens forslag*");

"I tillegg vil en løpende ytelse være med på å gjøre den skadde veteranen mest mulig integrert i samfunnet for øvrig. Gjennom å motta en løpende ytelse kan den enkelte bli vurdert som en normal

låntaker av finansieringsinstitusjoner. Og ikke minst; En slik løpende ytelse vil være skattepliktig og dermed gi rett til opptjening i forhold til den nye ordningen med tjenstepensjon."

Kap 8 Konsekvenser

Her bør også noe med om hvordan sakene er tenkt håndtert. Hvor starter saksbehandling ved melding av krav etter den nye bestemmelsen i Forsvarspersonelloven?

Vi foreslår at krav rettes mot SPK som 1. instans, det ut fra at de har saksbehandlererfaring i disse sakene. Videre foreslås at Forsvarsdepartementet er klageinstans, men at forberedende klagebehandling gjøres av Justissekretariatene. De jobber i dag med flere typer erstatningsrett.

Videre vil Forsvarsdepartementet kunne foreta en forvaltningsmessig instruksjon av SPK som underinstans, siden dette gjelder på forvaltningsrettens område. Muligheten for instruksjon om lovtolkningen kan være hensiktsmessig hvis 1. instansbehandlingen legger seg på en uønsket linje i forhold til premissene for lovutkastet. Slike instruksjoner bør offentliggjøres, på lik linje som NAV i dag legger ut sine rundskriv og tolkninger på egne informasjonssider. Erfaringene fra forskriften om psykiske belastningsskader viser at FD har endret praksis uten at dette har vært gjort alm. kjent. Videre vil en slik ordning også gjøre det lettere for den enkelte (med bistand av advokat) å holde seg orientert. Dette kan også betraktes som en del av forvaltningens alminnelige veiledningsplikt.

Kap 8.1.3.3 Kostnadene ved innføring av et lovfestet objektivt ansvar jf. punkt 6

Skadelidte bør få dekket nødvendige og rimelige utgifter til juridisk bistand slik det blir praktisert i alminnelig erstatningsrett. Vi viser til at Kontoret for voldsoffererstatning gjør dette i saker etter lov om Voldsoffererstatning på bakgrunn av uttalelse i fra Erstatningsnemnda 2005/2374. Dette er også vanlig i yrkesskadesaker etter lov om yrkesskadeerstatning.

Kap 10 LOVUTKAST

§ 12 a. Rett til oppfølging

Der det snakkes om oppfølgingstiden; anbefaler vi primært å bytte ut ordet "*inntil*" med "*5 år*" og uansett fjerne den lovmessige bindingen til en maksimal oppfølgingstid på ett år gjennom subsidiært å sette "*minst*".

Vi anbefaler et nytt 3. avsnitt, der en skriver inn gjeldende forskrift, ettersom det er naturlig at Forsvaret viderefører som et minimum forskriftens bestemmelser for de som er skadet.

Med hilsen

Ola Spakmo (e.f)
Konstituert Forbundssekretær Veteranforbundet SIOPS

Adresseliste

Hovedadressat

Forsvarsdepartementet – pr mail til postmottak@fd.dep.no

Gjenpartsadressater

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund – pr mail til post@bfo.no

Personellforbundet – pr mail til post@pefo.no

Befalets Fellesorganisasjon – pr mail til post@bfo.no og per.iver.nordset@bfo.no

Norske Reserveoffiserers Forbund – pr mail til post@nrof.no og jon.rogstad@nrof.no

Krigsskoleutdannede Offiserers Landsforening – pr mail til kol@kol.no og ksabel@mil.no

Internadressater

Styreleder Helge M Høgh

Talsmann Anders Grindaker